

Statele Unite ale Europei, între istorie și contemporaneitate

Considerând că ideea unității continentului nostru are rădăcini profunde în istorie, marele sociolog român, Dimitrie Gusti, afirma că Europa a fost creată de mai multe ori și în diferite feluri. „A fost creată întâi de vechea Grecie și Alexandru Macedon, Roma a creat a doua Europă, prin Iulius Caesar și pax romana. A treia Europă a fost creată de germanul Carol cel Mare. A patra Europă a fost datorită domniei papale, cu Inocențiu al III-lea. Crearea unei a cincea Europe a fost ambiția lui Napoleon. Propunerea lui A. Briand de formare a Federației Statelor Europene este a șasea încercare de creație a Europei (2, p. 7-8).

Ideea Europei unite a constituit o preocupare nu doar a oamenilor politici, ci și a diferiților gânditori. Primul model de organizare a continentului nostru datează din 1305, fiind opera avocatului Pierre Dubois. El propunea crearea unei federații a lumii creștine pe baza principiului republican. Inovația instituțională cea mai interesantă, propusă de Dubois, este constituirea unui arbitraj internațional. „a unui tribunal internațional permanent, investit cu o competență asupra tuturor statelor europene, cu o constituție și cu o ordine procesuală și executorie precisă” (1, p. 351).

Propunerea lui Dubois va deveni realitate, abia în 1899, prin constituirea Tribunalului Internațional de la Haga.

Ducele de Sully, ministrul regelui Franței, Henric al IV-lea, se remarcă prin afirmarea principiului echilibrului european. El propunea împărțirea continentului în 15 state egale, prin modificarea granițelor. Această federație urma să fie condusă de un consiliu (parlament) compus din 60 de membri delegați de cele 15 state. Funcționarea consiliului se baza pe principiul majorității. Dezacordurile dintre state erau rezolvate printr-o sentință de arbitraj. Sully propunea înființarea unei armate și a unei flote comune care să urmărească executarea hotărârilor consiliului în cazul în care convingerea nu era suficientă.

În „Proiectul păcii perpetue” (1713), abatele Saint-Pierre propunea crearea unei confederații a statelor europene. Confederația va oferi siguranță totală contra războaielor dintre state și contra războaielor civile. În proiect, apar prevederi referitoare la un arbitraj permanent, precum și la pedeapsa contraveniențelor.

În anul 1814, Saint-Simon a elaborat un studiu intitulat „Reorganizarea societății europene sau necesitatea și mijloacele de unire a popoarelor Europei într-un singur corp politic, păstrându-i fiecăruia independența națională”. În acest studiu, el propunea formarea unei federații europene conduse de un parlament european, precum și stimularea apariției unui patriotism european. Saint-Simon era preocupat și de îmbunătățirea situației economice a Europei.

Cu puțin timp înaintea morții (1821), Napoleon a scris un Testament politic adresat fiului său. Paradoxal, Testamentul politic este o ideologie a păcii. Napoleon arată că a fost obligat să îmblânzească Europa prin arme, în viitor aceasta trebuie să fie convinsă. Fiului său i-ar fi revenit datoria de a reuni „Europa prin legături federale indisolubile” (2, p. 8).

V. Hugo a fost nu numai un înzestrat scriitor, ci și un interesant om politic. În anul 1848, el a fost ales deputat. În discursul la deschiderea Congresului de pace de la Paris din 21 august 1849, V. Hugo spunea: „Va veni o zi în care vom vedea două grupuri imense: S.U.A. și Statele Unite ale Europei, situate una în fața celeilalte, își vor da mâinile pe deasupra mărilor, vor face comerț, vor schimba produsele industriei lor, ale artei lor, ale geniilor lor, vor defrișa pământul, vor coloniza deșertul, vor ameliora creația sub ochii creatorului, vor combina totul pentru a obține binele și anume cele două forțe infinite, fraternitatea oamenilor și puterea lui Dumnezeu” (3, p. 19).

Între istorie și contemporaneitate

Formarea Statelor Unite ale Europei ar fi o condiție a menținerii păcii, V. Hugo este de părere că, în Europa, se cheltuiesc foarte mulți bani pentru înarmare și pentru întreținerea armatei. Aceste fonduri ar trebui folosite pentru muncă, inteligență, industrie, comerț, navigație, agricultură, știință, artă. În loc să se urască, unele pe altele, popoarele Europei ar trebui să se iubească. „Presupuneți că înainte de a fi francezi, englezi, germani sunteți oameni. Și dacă națiunile sunt patrii, umanitatea este o familie” (3, p. 20) îi îndemna V. Hugo pe europeni. Starea de pace va oferi un cadru legislației, pentru îmbunătățirea moravurilor, pentru ridicarea nivelului învățământului, pentru extinderea folosirii limbii literare.

Pacea europeană nu va fi opusă păcii umanității, dimpotrivă o va consolida. Principiul fraternității de la nivel european va fi extins în toată lumea. „Scopul politicii adevărate presupune să fie recunoscute toate naționalitățile, să se restaureze unitatea istorică a popoarelor și să se realizeze această unitate la civilizația păcii, să se lărgească, în acest sens, grupul civilizată, să se dea un exemplu popoarelor încă barbare, să se substituie arbitrajul bătlăliilor, să fie lăsată justiția să se pronunțe și nu forța” (3, p. 22). Prin dezvoltarea economică și culturală a omenirii, în condiții de pace, vor dispărea animozitățile internaționale și prejudecățile naționale și se va manifesta tendința spre unitate a umanității. Este timpul, spune V. Hugo, ca perfecționarea popoarelor să părăsească forma violentă și să capete o formă pașnică. Cu toate eforturile întreprinse de umanitate, acest ideal umanist al marelui scriitor a rămas în stadiul de deziderat.

La 8 septembrie 1929, o reuniune a 27 state europene a acceptat ideea unei Federații a Statelor Europene, idee aparținând, la acea dată, ministrul francez de externe, A. Briand. La 1 mai 1930, guvernul francez a expediat, celor 27 de state europene participante la reuniune, Memorandumul Briand, care cuprindea concepția ministrului francez privitoare la organizarea unui regim de uniune federală europeană.

Conducătorii unor state europene obiectau că uniunea ar leza principiul suveranității naționale. Acestora, A. Briand le-a replicat, arătând că organizația federală nu va aduce nici un fel de atingere suveranității naționale a statelor, că această suveranitate se va afirma și mai mult în cadrul colaborării internaționale. Adevărul este că orice angajament presupune o limitare a suveranității, dar această limitare este acceptată de toți și astfel principiul este respectat.

Dacă inițial, A. Briand considera necesară crearea unei Federații a Statelor Europene, care urmau să statornicească relații economice comune, iar, într-o etapă ulterioară, și relații politice stabile, în Memorandum insistă asupra principiului de subordonare a problemelor economice față de problemele politice. Argumentul lui Briand constă în faptul că supremația economică ar fi cel mai sigur mijloc de strivire a națiunilor mici, dacă n-ar fi însoțită de o organizație politică. În Memorandum se propune crearea unor organe speciale pentru cercetarea tuturor realităților europene: utilaj economic, comunicații și tranzit, finanțe,

muncă, igienă, cooperare intelectuală, raporturi interparlamentare, administrație.

A. Briand a propus crearea unor instituții la nivel continental: Parlamentul European și Guvernul European.

În septembrie 1930, Adunarea Societății Națiunilor a hotărât înființarea unei comisii de studiu pentru Federația Statelor Europene. Comisia condusă de A. Briand a funcționat câțiva ani. Desființarea ei s-a datorat, printre altele, controverselor privind primatul celor doi factori-economic sau politic, dificultăților generate de criza economică, precum și suspiciunilor la adresa Franței, că ar dori să-și instituie hegemonia în Europa.

Uniunea Europeană a cunoscut o evoluție continuă ca denumire, număr de participanți și obiective. Creată prin Tratatul de la Roma, din 1957, de Franța, R.F. a Germaniei, Belgia, Luxemburg, Italia, Olanda, Comunitatea Economică Europeană (C.E.E.) își propunea crearea unei piețe comune. Dacă A. Briand atrăgea atenția că Federația Statelor Europene nu are nimic în comun cu „vechile uniuni vamale, organizații egoiste al căror obiect era a stabili tarife prohibitive în favoarea membrilor lor și contra tuturor celor care nu făceau parte din ele” (2, p.18), C.E.E. își propunea desființarea taxelor vamale între țările membre și instituirea unui tarif vamal comun față de alte țări.

Prima modificare a Tratatului de la Roma s-a produs în 1987, prin intrarea în vigoare a Actului Unic European. Dintre obiectivele acestuia amintim: trecerea de la unanimitate la majoritate, în cazul votului, măsuri pentru stimularea creșterii economice, crearea pieței unice europene, lupta împotriva șomajului.

Prin semnarea Tratatului de la Maastricht, în februarie 1992, Comunitatea Economică Europeană devine Uniunea Europeană, propunându-și crearea și a uniunii monetare. La 1 iulie 2002 s-a trecut la moneda unică europeană, Euro.

Apariția unor instituții ale Uniunii Europene precum: Consiliul European, Consiliul de Miniștri European, Comisia Europeană, Parlamentul European este o transpunere în realitate a unor idei avansate, în trecut, de gânditori îndrăzneți care-și depășeau, cu mult, epoca.

României alături de alte state foste socialiste a întreprins o serie de demersuri pentru intrarea în Uniunea Europeană. În februarie 1995, a intrat în vigoare Acordul European de Asociere, România obținând statutul de asociat la Uniunii Europene. Pentru a intra în Uniunea Europeană, țara noastră trebuie să se dezvolte din punct de vedere economic, să reducă decalajele față de țările dezvoltate, să-și formeze o economie e piață cu adevărat funcțională.

De multe ori, când se folosește expresia Statele Unite ale Europei se face analogie cu Statele Unite ale Americii. Consider că situațiile sunt diferite. În S.U.A., statele formează o federație, fiind autonome și nu independente. Din punct de vedere etnic, fiecare stat este un amestec de indivizi aparținând tuturor naționalităților de pe glob, care au imigrat, din diverse motive și în diferite perioade, pe acest pământ al făgăduinței. Națiunea americană este un conglomerat al acestor grupuri etnice. În fiecare stat al uniunii, se află națiunea americană și nu națiuni diferite.

Între istorie și contemporaneitate

Europa este un continent cu națiuni distincte. Dacă din punct de vedere economic există între state diferențe mai mari sau mai mici, care pot dispărea printr-un amplu efort de dezvoltare, din perspectivă culturală, deosebiri se vor menține vreme îndelungată și, probabil, unele nu vor dispărea niciodată. Fiecare națiune are un mod specific de raportare la divinitate, la natură, la viața politică și la propria sa existență, are tradiții și obiceiuri la care nu vrea sau nu poate să renunțe. Este adevărat că există valori general umane, care pot reprezenta o bază pentru formarea unui sistem de valori, care să exprime modul de gândire, de simțire, de acțiune al europenilor. Uniunea Europeană sau Statele Unite ale Europei nu vor fi niciodată o federație, ci o confederație, adică o uniune de state independente,

înființată pe baza unui acord prin care se determină condițiile de asociere și de funcționare a acesteia.

Prof. univ. dr. Raisa RADU

Bibliografie

1. GUSTI, D. *Originea și ființa Societății Națiunilor*, Politica externă a României, 1925
2. GUSTI, D. *Federația Statelor Europene*, Arhiva pentru Știință și Reformă Socială, nr. 1-3, 1930
3. HUGO, V. *Bucureștii Vechiului Regat, Douze discours*, Discours d'ouverture, 21 août 1849, Congrès de paix à Paris, Librairie Nouvelle, Paris, 1851